

Dijakritički
THE DIACRITICAL HARAČIĆ
Haračić

impressum

Nakladnik: Srednja škola Ambroza Haračića Mali Lošinj
Publisher: Ambroz Haračić High School Mali Lošinj

Za nakladnika / For Publisher: Darinko Seser, prof.

Urednica / Editor: Lidija Kosmos, prof.

Projekt: Njegovanje tradicije, istraživanje i prezentiranje
zavičajne povijesti Malog Lošinja

Project: Mali Lošinj: A Study of History and Tradition

Projekt je započeo 2005. godine u prigodi
obilježavanja 150. godišnjice osnutka Pomorske škole u Malom
Lošinju i 150. godišnjice rođenja profesora Ambroza Haračića

The project started in 2005 on the occasion of the 150th anniversary
of the founding of the Nautical School in Mali Lošinj
and the birth of Ambroz Haračić's.

U projektu su sudjelovali Mladi povjesničari Srednje škole Ambroza Haračića
/ High School Young Historian Group members who took part in the project:
Mateo Badurina, Anton Budinić, Leona Fuček-Desanti, Manuela Kajkara,
Fran Kušeta, Marin Softić, Matea Vidulić

Samostalni istraživački rad DIJAKRITIČKI HARAČIĆ izradili su učenici
Matea Vidulić i Fran Kušeta uz mentoricu Lidiju Kosmos, prof.

Independent research study THE DIACRITICAL HARAČIĆ was compiled by
pupils Matea Vidulić and Fran Kušeta with the mentor Lidija Kosmos

Lektor / Editor: Kata Marković, prof.

Prijevod na engleski / English translation: Andy Jelčić

Projekt financirali:

Grad Mali Lošinj, Primorsko-goranska županija, Turistička zajednica grada
Malog Lošinja, Jadranka hoteli d.o.o., Ljekarna Snježana Muškardin Mali
Lošinj i Rotary club Mali Lošinj

The Project was made possible through grants provided by: The City of Mali
Lošinj, Primorje-Gorski Kotar County, Mali Lošinj Tourism Agency, Jadranka
Hotels, Pharmacy Snježana Muškardin Mali Lošinj & Rotary club Mali Lošinj

Zahvaljujemo svima koji su pomogli u istraživačkom radu
i realizaciji projekta / We would like to thank everyone contributing to our
research and realisation of the project

Školska godina / School Year:

2010. - 2011.

TOTAL DESIGN by EGOIST ARTZ & PARTZ™

PRODUCER & ART DIRECTOR : MAJA BRISKI [MajaBriski@gmail.com]

COMPUTER MANIPULATOR : ZANETO PAULIN [Zaneto@gmail.com]

TISAK / PRINTED BY : GRAFICA WALTER [grafica-walter@pu.t-com.hr]

NAKLADA / EDITION : 500 PRIMJERAKA

Dijakritički⁰¹ Haračić

UVOD

U tri godine sudjelovanja u grupi Mladi povjesničari⁰², iz postojeće literature upoznali smo Ambroza Haračića kao vrsnog meteorologa, klimatologa, geografa i biologa zaslužnog za postavljanje temelja turizma našeg Otoka. Primijetili smo da se većina autora u svojim člancima, raspravama i diskusijama o Haračićevom životu i radu, najviše zadržava na znanstvenim postignućima redovito ostavljajući otvorenim pitanja o njegovom djelovanju na ostalim područjima. Upravo su ta pitanja izazov za neka nova istraživanja.

Kao učenici 3. razreda gimnazije, u nastavi povijesti i hrvatskog jezika učimo o Hrvatskom narodnom preporodu. O tadašnjim prilikama na Lošinju, zbog ograničenosti programa, saznajemo nedovoljno. Preporodno je doba na Otoku počelo kasnije i trajalo od osamdesetih godina 19. st. do Prvog svjetskog rata. Tada je djelovao profesor Haračić, pa je logičan slijed istraživanja otvorio pitanje o njegovoj preporodnoj aktivnosti. Naš posjet Državnom arhivu u Rijeci otkrio nam je i ono što nismo imali prvočinu nakanu istraživati. Naime, u Matičnoj knjizi krštenih u Malom Lošinju, samo je Haračićeve prezime napisano hrvatskom grafijom.

Metodu svojeg istraživanja temeljimo na analizi necjelovite literature⁰³, brojnim dokumentima koje smo pronašli u Arhivu škole, Državnom arhivu u Rijeci i Botaničkom zavodu PMF-a u Zagrebu, te različitim novinskim člancima.

Problem izvorne građe redovito je njezina raspršenost u većim gradovima te nepostojanje jedinstvenog arhiva ili muzeja na Otoku.

Rad smo podijelili u dva dijela. U prvom iznosimo opće prilike na Lošinju, a u drugom, kroz Haračićev život podijeljen na etape, promatramo njegov rad u određenoj životnoj dobi. Nit vodilja, pritom, nam je prisutnost pisanja njegovog prezimena dijakritičkim znacima kao dio nacionalnog identiteta kako bismo dokazali da je bio važan preporoditelj otoka Lošinja.

OPĆE PRILIKE U MALOM LOŠINJU U DRUGOJ POLOVICI 19. STOLJEĆA

Od Bečkog kongresa otok Lošinj se nalazi u sklopu Austrijske Monarhije.

U gospodarskom, političkom i društvenom smislu Lošinj je zajedno s ostalim kvarnerskim otocima tijekom 19. st. bio orijentiran na Trst i Veneciju. Uslijed te ovisnosti provodila se talijanizacija otoka, obilno pomagana od strane lokalnih Talijana i talijanaša. Hrvati su bili nepismeni i lošije obrazovani, a mlađi naraštaj bio je izložen potalijančivanju u osnovnim školama i lošinjskoj Nautici⁰⁴. Zbog političke odijeljenosti bilo je onemogućeno savezništvo s ostatkom Hrvatske koja je već bila nacionalno osviještena.

Hrvatsko stanovništvo bilo je pretežito seljačko, često se zaduživalo kod lokalnih lihvara, a posljedica toga bila je ekonomska i politička ovisnost o Talijanima. Talijanaši zaposjedaju upravne, sudske

i administrativne institucije usprkos činjenici što su u manjini⁰⁵. Položaj stanovništva pogoršala je kriza brodogradnje, pojava peronospore te Vinska klauzula između Austro-Ugarske i Italije.

Unatoč mnogim problemima, povoljna okolnost bili su dobro obrazovani i nacionalno osviješteni svećenici.

NACIONALNI SUKOBI U MALOM LOŠINJU KRAJEM 19. STOLJEĆA

O napetom odnosu Hrvata i Talijana možda najbolje svjedoči slučaj mladog Oktavijana Ostromana koji se 2. kolovoza 1896. vraćao kući s priateljima te su, dobrog raspoloženja, zapjevali jednu hrvatsku pjesmu. Njihovo pjevanje čula su dva općinska redara. Bio im je to dovoljan razlog za uhićenje Ostromana. Na poticaj talijanaša, na putu do zatvora su ga pretukli i izboli sabljama. Mladi Ostroman je preminuo od zadobivenih rana. Tragičan događaj talijanaši koriste i prozivaju kao krvce hrvatske domoljube. Navode: "Kada bi nesretni mladić mogao govoriti, on bi prstom pokazao na razbojnike Kozulića, Baričevića, Haračića, itd."⁰⁶ Te optužbe, da ironija bude veća, pomažu domoljubima u prosjećivanju Hrvata na Otoku i buđenju nacionalne svijesti, jer je jasno da je mladi Ostroman umro samo zato što je javno pokazivao svoje hrvatstvo.

Naša Sloga često donosi članke o ovakvim sukobima u Malom Lošinju. Primjerice, u broju 26 od 30. 6. 1892. g. piše kako talijanaši poručuju Hrvatima: „Govoriš li, čitaš li, misliš li hrvatski, pripadaš li hrvatskom društvu, občiš li s Hrvatom, primaš li hrvatski kakav list, nosiš li hrvatsko ime, ili prije ili poslije saletit čete nešto.”⁰⁷

Časopis Vienac navodi kako je malološinjski župnik spomenuo da je za hrvatske propovijedi crkva puna, a za talijanske prazna te da se žitelji mole Bogu samo hrvatski.⁰⁸

Dragutin Hirc⁰⁹ piše u svom putopisu da se u Malom Lošinju ističu talijanski, njemački pa i mađarski natpisi, a o nacionalnoj netrpeljivosti kaže: „Na čitaoničkoj zgradbi bio je hrvatski natpis kojega je neka kleta ruka crno premazala, kao što je kod fotografa razbila staklo i jedno hrvatsko pjevačko društvo crno oličila.”¹⁰

PREPOROD NA LOŠINJU

U Malom Lošinju 1877. g. osnovano je društvo L'associazione pro Italia irredenta koje je provodilo politiku odnarođivanja otočkog stanovništva. Nasuprot tom društvu, 1887. g. je osnovana Hrvatska čitaonica. Slijedi osnivanje zabavno-čitalačkog pučkog društva Zora, čijom je aktivnošću duh preporoda obuhvatio široke narodne mase. Kasnije su osnovane Posuđilnica tj. Društvo za štednju i zajmove, knjižnica i Dramatično i glazbeno društvo.

Stožerna ličnost preporoda na otoku bio je Šime Kvirin Kozulić. Ovaj profesor pomorskog prava u lošinjskoj Nautici bio je osnivač podružnice Družbe sv. Ćirila i Metoda te povjerenik Matice hrvatske za otok Lošinj. Aktivno je sudjelovao u osnivanju malološinjske Posuđilnice i hrvatskih škola. Uza sve to, bio je i politički aktivan kao zastupnik Lošinjskog kotara u Pokrainskom saboru Istre.

U to doba djeluje i Ambroz Haračić čiji rodoljubni svjetonazor i preporodnu aktivnost ovim radom želimo rasvjetliti.

NAJZASLUŽNIJI LOŠINJAN

Ambroz Haračić rođen je
5.12.1855. g. u Malom Lošinju,
gdje umire 1916. g.

Studira praktičnu filozofiju, matematiku i kemiju u Grazu i Beču. Od 1879. g. postaje profesor Nautice u Malom Lošinju. Ondje započinje znanstveni rad, proučava klimatološke prilike i sistematski istražuje vegetaciju Lošinja. O tome objavljuje mnoge knjige i

Haračićevi osobni podaci iz evidencije Filozofskog fakulteta u Beču iz 1877. godine.

Ambroz Haračić's personal data as recorded in the register at the Faculty of Philosophy in Vienna 1877.

znanstvene članke. Osnivač je meteorološkog opservatorija, zaslužan je za proglašenje Lošinja klimatskim lječilištem, inicijator je osnutka Turističkog društva i pokretač pošumliavanja Lošinja.

Umirovljen je 1912. g., a do kraja života posvećuje se društvenom i političkom radu.

ROĐENJE AMBROZA HARAČIĆA

Pri proučavanju Matične knjige krštenih 1851. - 1860. g. u kojoj je upisano 1962 krštenih, jedino je Haračićev prezime upisano dijakritičkim znacima č i Ć. Ostala hrvatska prezimena su talijanizirana: Vidulich, Martinolich, Cosulich, Picinich, Nicolich, Lovrich, itd.

Zaključujemo da je Haračićeva obitelj bila duboko nacionalno osviještena, jer je unatoč političkim prilikama i običaju okoline, prezime svog djeteta upisala hrvatskom grafijom.

ŠKOLOVANJE

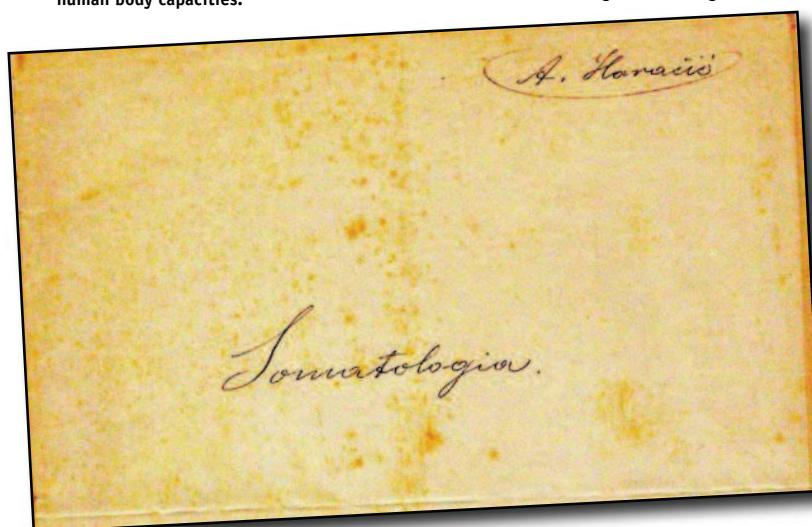
U doba Haračićevog djetinjstva, u Malom Lošinju nema hrvatskih škola¹¹ pa on četiri godine pohađa talijansku osnovnu školu. Svoje školovanje nastavlja 1867. - 1875. u zadarskoj gimnaziji koja je u to vrijeme imala narodni karakter. U nastavničkom zboru i među učenicima većinom su bili Hrvati i ta je ustanova odigrala odlučujuću ulogu u razvijanju nacionalne svijesti.¹² Pretpostavljamo da je na Haračića utjecalo tadašnje raspoloženje. Pokušali smo detaljnije istražiti to razdoblje

Haračićev potpis na naslovni rukopisa o općim svojstvima čovjekova tijela. / Haračić's signature on the cover of the manuscript on common human body capacities.

Haračićevog života, svjesni spoznaje da ono određuje čovjekov daljnji razvoj i da se u njemu usvajaju temeljne vrijednosti života te formiraju stavovi. Nažalost, saznali smo da je uslijed savezničkog bombardiranja 1943. i 1944. g. zgrada gimnazije izgorjela, a s njome i kompletan arhiv škole.¹³ Zbog toga, pitanje Haračićevog srednjoškolskog obrazovanja ostavljamo otvorenim i neistraženim.

STUDIJ U GRAZU I BEČU

Odmah nakon završene gimnazije, Haračić odlazi na Filozofski fakultet u Grazu gdje započinje studij. Tijekom istraživanja, nametnulo nam se pitanje pokrivanja troškova njegovog studiranja. U matičnoj knjizi navodi se da je Haračićev otac bio stolar u brodogradilištu, a majčino zanimanje nije evidentirano, iz čega se može zaključiti kako je bila domaćica, kao i većina žena u tom vremenu. Uz male očeve prihode, osim Ambroza, trebalo je podizati još petero djece. Literatura koja govori o društvu 19. st., svjedoči da je crkva često stipendirala nadarene učenike. Kako je Haračić bio iznadprosječno inteligentan i nadaren, nameće nam se zaključak da je i on bio

jedan od takvih stipendista.

Nakon završenog prvog semestra, upisuje drugi u Beču gdje studira praktičnu filozofiju, matematiku i kemiju. Opisuje ga se kao upornog, marljivog i savjesnog studenta, odlučnog da sve svoje snage i znanje uloži u znanstveno otkrivanje i napredak rodnog kraja.¹⁴

HARAČIĆ POSTAJE PROFESOR

Nakon studija kreće u Trst gdje dobiva nastavničko mjesto u pomorskoj školi, a sljedeće godine premješten je u Mali Lošinj. Premještaj je s radošću prihvatio. Kako je u lošinjskoj Nautici službeni jezik talijanski, tu činjenicu Haračić je bio primoran prihvati. No, nije odustao od pisanja prezimena hrvatskom grafijom.

Tada je najveći problem u pomorskim školama bio nedostatak školskih udžbenika, pa su nastavnici bili primorani pisati vlastite. Tadašnji ravnatelj škole, Eugen Jelčić, u svih svojih 96 znanstvenih publikacija i udžbenika potpisivao se talijanskom grafijom - Gelcich. Uz njega, to su činili i profesori: Antonio Budinich, Melchiade Budinich, Nicolò Cosulich, pa čak i jedan od vođa preporoda Šime Kvirin Kozulić koji se u svom udžbeniku o pomorskom osiguranju, potpisuje sa Simone Quirino Cosulich.¹⁵ Uvidom u Arhiv naše škole i proučavanjem školskih maticnih knjiga, u to smo se sami uvjerili.¹⁶

„Taj uporan stav u pisanju prezimena imao je izrazito nacionalno obilježje u vremenu kada je *trebalo* u Istri i na Kvarnerskim otocima nestati Hrvata.“¹⁷

ZNANSTVENI RADOVI

Uz svoje profesorsko zvanje, Haračić je mnogo vremena

provodio istražujući i pišući znanstvene rade. U svima se potpisivao hrvatskom grafijom. Napisao je šest knjiga i brojne znanstvene članke u talijanskim i austrijskim stručnim časopisima.

Poimajući ljubav prema domovini u duhu romantizma, kao jedinstvenost prirode, naroda i društva, Haračić vrijedno popisuje narodna imena biljaka i objavljuje ih u Prilogu za narodnu botaničku nomenklaturu 1894. godine. Ime svake biljke navedeno je na latinskom, talijanskom, njemačkom i hrvatskom jeziku te lošinjskom dijalektu. Prikupljujući biljke za svoj herbarij¹⁸, vodio je evidenciju i o mjestima njihova nalaženja i sva ta mjesta pisao je hrvatskim jezikom. Njegovom su zaslugom domaći nazivi lokaliteta (Bobarič, Čunski, Kovčanja, Kožjak) sačuvani, jer su prve karte koje su u to vrijeme Austrijanci izrađivali bile s talijanskim toponimima.

Kruna Haračićevog rada bilo je djelo „L'isola di Lussin: Il suo clima e la sua vegetazione“ u kojem je opisao 939 biljnih vrsta. Iako je djelo u potpunosti pisano na talijanskom jeziku, često je dodavao i hrvatske nazine uz koje bi dopisao „in lingua nostrana“.

NOVINSKI ČLANCI

Osamdesetih godina u Lošinju počinju inicijative vezane za zdravstveni turizam. Za promociju blagodati lošinjske klime, među ostalim, zaslužni su Haračićevi meteorološki podaci o Lošinju. Rezultate njegovih istraživanja navode mnogi austrijski turistički vodići te medicinski i drugi časopisi, poput Oesterreichische Badezeitunga, Wiener klinisch Wochenschrifta, Die Pressea...¹⁹ Upravo su Haračićevi članci,

u kojima se i dalje potpisuje hrvatskom grafijom, doprinijeli promidžbi Lošinja kao blagotvornog ljetovališta.

DIPLOMA CARA FRANJE JOSIPA I.

Veliki Haračićevi napor 1904. g. bivaju prepoznati od Austro-ugarskog cara Franje Josipa I. On ga odlikuje redom Viteza za zasluge u razvijanju prirodnih znanosti. Diploma koju je Haračić primio prilikom odlikovanja, nalazi se u posjedu naše škole. Korištenje hrvatske grafije pri pisanju prezimena dokaz je njegovog ugleda.

HARAČIĆEVO DRUŠTVENO I POLITIČKO DJELOVANJE

U Izvještaju Matice hrvatske za 1898. godinu²⁰ Haračić se navodi kao jedan od prinosnika Matice. Od 1907. g. djeluje u odboru podružnice Družbe sv. Ćirila i Metoda, a član je i odbora Hrvatske čitaonice u Malom Lošinju.

Osnovao je i vodio mjesnu Posuđilnicu čija je svrha bila ekonomsko rasterećivanje otočnog težaka. Redovito je prisustvovao rodoljubnim priredbama poklanjajući veće novčane iznose u dobrotvorne svrhe.²¹

Nakon smrti dugogodišnjeg zastupnika Šime Kvirina Kozulića 1913. g., Političko društvo predlaže Haračića, tada umirovljenika, da zastupa otok Lošinj u istarskom Pokrainskom saboru. Društvo poziva na glasanje za Haračića.

Kao narodni zastupnik, zalagao se za narodne potrebe; za težake, mornare i ribare. Upozoravao je i na iseljavanje hrvatskog otočnog stanovništva. Njegova zastupnička aktivnost bila je kratkog vijeka, jer je Sabor

raspušten, a nedugo zatim je izbio i Prvi svjetski rat.

BORBA ZA LOŠINJSKU PARALELKU

Jedna od nasušnih potreba narodnog preporda bila je osnivanje hrvatskih škola. Nakon osnivanja osnovne škole, otočni su preporoditelji krenuli s inicijativom za osnivanje Pomorske škole. Haračić je o njoj izvijestio Družbu sv. Ćirila i Metoda. Vjekoslav Spinčić, predsjednik Družbe, u pismu Haračiću od 19. 02. 1914. g., piše kako je za osnivanje škole nadležna Vlada, a da odnose s njom vodi dvorski savjetnik Gelcich, koji mu je rekao: "... da je on (Gelcich, op.a.) za hrvatsku nautiku, ali da još nije na čisto da li da bude kao paralela u Lošinju ili samostojna gdje drugdje."²² Mišljenje Haračića, Spinčića i drugih uglednika bilo je da se u Lošinju valja otvoriti *paralela* - paralelna hrvatska i talijanska pomorska škola.

Paradoksalno, ali najveća prepreka otvaranju škole bio je bivši ravnatelj Nautice, prof. Gelcich, a kako je imao velik utjecaj na Vladu, cijela inicijativa bitno je usporena. Radišni duh prof. Haračića nije mirovao. Imao je alternativu i izložio ju je Družbi - otvaranje pripravnice (pripravnički tečaj). Haračić piše mnoga pisma, ne samo Družbi, nego Spinčiću i raznim državnim tijelima. U *Pro memoriji* pisanoj Družbi potanko je objasnio nastavni plan zamišljene pripravnice, pa je čak izračunao koliko sredstva bi Družba godišnje trebala izdvajati, a ona bi iznosila 9.420 kruna (otprilike 330.642 današnjih kuna²³).

Haračić je slao pisma potencijalnim profesorima od Krka do Splita, te gajio nade da će Vlada nakon nekoliko godina rada pripravnice od nje učiniti

parallelku. Družba je službeno donijela odluku o osnivanju pripravnog tečaja Nautičke škole 20. 6. 1914. godine.²⁴ Prof. Haračić je predložio i da volonterski bude ravnatelj, što je Družba prihvatile.

No, početak Prvog svjetskog rata nasilno je prekinuo akciju osnivanja škole, ostavivši mlade lošinjske mornare još dugo pod talijanskom obrazovnom kapom.

TESTAMENT

Haračić umire 1. 10. 1916. g. u svom domu u Malom Lošinju. U testamentu je izrazio želju da mu na nadgroboj ploči ime i prezime bude upisano hrvatskom grafijom.

U potrazi za originalnom nadgrobnom pločom, od umirovljenog grobara smo saznali da je ista zamijenjena 1976. godine kad je za šezdesetu godišnjicu njegove smrti obitelj Kozulić dala postaviti novu²⁵.

Cijeli spis ostavinske rasprave čuva se u Državnom arhivu u Rijeci, a sadrži preko 30 dokumenata. Iznenađuje bespriječnost kojom je Haračić predviđao sve troškove svoga pogreba i raspodjele imetka. Njegova volja, oko pisanja prezimena, poštovana je i na tim dokumentima.²⁶

ZAKLJUČAK

Cilj našeg istraživačkog rada bio je, analizom nama dostupnih povjesnih izvora, potvrditi tezu važnosti Haračićeva isticanja prezimena hrvatskom grafijom u vremenu druge polovice 19. i početka 20.st. Tijekom istraživanja stekli smo uvid u Matičnu

knjigu krštenih, u programe škole, nekoliko stotina herbarijskih listova, šest knjiga koje je Haračić napisao, brojne novinske natpise u austrijskim časopisima, turističke vodiče, znanstvene članke, diplomu cara Franje Josipa I., tridesetak dokumenata ostavinske rasprave itd.

Smatramo da je to dovoljan dokaz Haračićeve dosljednosti i hrabrosti, odnosno njegove važne preporodne uloge, jer se često u literaturi ističe kako je pisanje prezimena korištenjem dijakritičkih znakova tada imalo izrazito nacionalno obilježje.

Obzirom na ugroženost Hrvata o kojoj Naša Sloga redovito izvješće, čudi nas što Haračića *nešto nije*

Originalna nadgrobna ploča na Haračićevom grobu. Poštovana je njegova želja da mu prezime bude upisano hrvatskom grafijom. / Haračić's original tombstone. According to his will, his name was inscribed in Croatian spelling.

saletilo. To pokazuje da je bilo itekako moguće biti dosljedan u iskazivanju hrvatstva, jer je svojim ugledom, upornošću, znanjem, ali i samozatajnošću ostavio veliki trag u svojoj zajednici i šire.

Osim što je svojim potpisivanjem pokazivao svoju nacionalnu pripadnost, značajno je njegovo djelovanje kroz mnoga preporodna društva (Matica hrvatska, Družba sv. Cirila i Metoda, Posuđilnica,

Hrvatska čitaonica), kao i njegova politička angažiranost u Pokrainskom saboru Istre te zalaganje za lošinjsku *paralelku*. Zahvaljujući njemu sačuvani su mnogi lošinjski toponimi i nazivi biljaka.

Haračićovo kritičko propitivanje svijeta sram sebe i drugih, odlika je svakog istinskog znanstvenika. Naš kritički pristup radu Ambroza Haračića omogućio nam je da njegov život sagledamo u različitosti, te tako dobijemo objektivnu prosudbu na temelju koje s ponosom tvrdimo da je zaslužio mjesto među vodećim preporoditeljima i rodoljubima kvarnerskih otoka.

SAŽETAK

Drugu polovicu 19. st. stanovništvo otoka Lošinja dočekuje *gospodarski, društveno i politički podređeno Talijanima i talijanašima*. Takva situacija izaziva *nacionalne sukobe*, ali i *budenje nacionalne svijesti*.

Ambroz Haračić, profesor i znanstvenik, u tim okolnostima dosljedno se identificira kao dio hrvatskog naroda. Za razliku od svojih suvremenika, to čini *isticanjem svojega prezimena* koje je *hrvatskom grafiom* napisano već u Matičnoj knjizi krštenih, a kroz cijeli život ostaje kao *konstanta njegovog nacionalnog identiteta*. Značajno je njegovo djelovanje kroz *mnoga preporodna društva*, kao i politička angažiranost u *Pokrainskom saboru Istre*.

Zahvaljujući njemu sačuvani su mnogi lošinjski toponimi i nazivi biljaka. Cjelokupnim njegovim djelovanjem smatramo da je *zaslužio mjesto među vodećim preporoditeljima i rodoljubima kvarnerskih otoka*, što je do sada u literaturi većinom zanemareno.

BILJEŠKE

01 dijakritički prid. koji služi za razlikovanje od čega sličnoga, grč. diakritikós: koji razlikuje; znak iznad slova radi razlikovanja (č,č,ž,d,dz,i,j,lj,nj,š prema: c,d,l,n,s), Anič, Goldstein, Rječnik stranih riječi, Novi Liber, Zagreb, 2002.

02 Bogatstvo prikupljenih podataka rezultat je timskog rada naše grupe tijekom šest godina.

03 Prvi i jedini Zbornik o Haračiću izdan je prije 30 godina, nakon održanog Simpozija o Haračiću. Druge podatke nalazimo u fragmentima ostalih članaka.

04 Nautica je naziv Pomorske škole u Malom Lošinju, osnovane 1855. godine. Službeni naziv škole bio je: Imperial Regia Scuola Nautica Lussinpiccolo.

05 Prema popisu stanovništva iz 1890., kojeg Haračić donosi u L'isola di Lussin il suo clima e la sua vegetazione in općinama Veli i Mali Lošinj te Osor bilo je 4.921 Talijan i 6.547 Hrvata.

06 Naša Sloga, br. 33, 13. 7.1896.

07 Svjesni smo da Naša Sloga nije najobjektivnija zbog čestih korektorskih grešaka i novinarske neobjektivnosti, pa i prenalaščavanja nacionalne ugroženosti kod pojedinih događaja. Bez obzira na to, ne možemo zanemariti taj povijesni izvor zbog velikog utjecaja na preporod u našem kraju.

08 Vienac, br. 21, 1889., str. 333.

09 Znameniti hrvatski prirodoslovac, putopisac, učitelj i domoljub, posjetio je 1904. g. Mali Lošinj.

10 Hirc, Dragutin: Na kvarnerskim otocima, Rijeka, 2003., str. 48.

11 Prva hrvatska škola na Otoku osnovana je 1904. zalaganjem Družbe sv. Ćirila i Metoda.

12 Članak objavljen na web portalu www.rivaon.com 20. 12. 2008. (pristup ostvaren 9. 01. 2011.)

13 Za ovu informaciju kontaktirali smo Lošinjana, dr. Larisa Borčića sa zadarskog Filozofskog fakulteta.

14 Božičević, Mato: Ambroz Haračić - najzaslužniji prof. Pomorske škole u Malom Lošinju, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 3, Pomorstvo Lošinja i Cresa, Mali Lošinj, 1980., str. 68.

15 Imena preuzeli od: La storia dell' istruzione Navutica a Lussinpiccolo, str. 160.-168.

16 Najstarija matična knjiga naše arhive datira iz šk. g. 1911./1912.

17 Božičević, str. 69.

18 Približno 4000 herbarijskih listova pohranjeno je na PMF-u u Zagrebu.

19 U nalaženju dokumenata za ovaj esej pomogao nam je Dr. Peter Schöll iz Austrije. Poslao nam je fotokopije članaka austrijskih časopisa iz Österreichischen Nationalbibliothek te podatke o Haračiću iz Universität Wien Archiv, Fakultät Philosophische.

20 Prigodom proslave 20. godišnjice osnivanja Matice hrvatske u Malom Lošinju, 1. 12. 2010. g., ljubaznošću gosp. Stjepana Sučića, potpredsjednika Matice dobili smo fotokopiju Izvještaja.

21 Naša Sloga, br. 29., 14. 5. 1907.: Haračić daje novčani prilog od 200 Kruna za izgradnju hrvatske škole; Naša sloga br. 2., 11. 01. 1912. : „...za družino zabavište, neumorni darovatelji već 12. put ove g.: Vitez Ambroz Haračić k. 25...“

22 Morović, Tomislav: Narodni preporod u Istri i akcija za otvaranje Hrvatske pomorske škole u Malom Lošinju 1914., Otočki ljetopis Cres-Lošinj 2, Cres - Lošinj, 1975., str. 297. Autor se koristio korespondencijom Haračića i Spinčića, koja se nalazi u Državnom arhivu u Zagrebu.

23 Preračunato u euro prema odnosu Austrijskog Zavoda za statistiku (www.statistik.at; pristup ostvaren 10. 01. 2011.), u kune prema srednjem tečaju HNB-a 10. 01. 2011.

24 Morović, str. 299.

25 Od gospodina Julijana Sokolića dobili smo fotografiju stare nadgrobne ploče Haračićevog groba iz vremena dok još nije bila zamijenjena novom.

26 Naišli smo na samo jedan račun u kojem je Haračićovo prezime napisano Haracich.

BIBLIOGRAFIJA

IZVORI

- 01 Naša Sloga br. 33., 13. srpnja 1896.; br. 29. od 14. svibnja 1907.; br. 5 od 30. siječnja 1913.; br. 2. od 11. siječnja 1912., preuzete s digitalizirane arhive Naše Sloge www.ino.com.hr/nasa_sloga.html
- 02 Vienac br. 21. 1889. godine, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
- 03 Haračićevi herbarijski listovi, Botanički zavod PMF-a u Zagrebu (listovi su sistematski raspoređeni kroz cijelu zbirku u okviru porodica)
- 04 Izvještaj Matice hrvatske za upravnu godinu 1898. godinu, Matica hrvatska Zagreb
- 05 Matične knjige, arhivska kutija broj 1, vremenski raspon 1911./12. - 1939./40., Arhiv Srednje škole Ambroza Haračića, Mali Lošinj
- 06 Matična knjiga rimokatolička u Malom Lošinju, kršteni 1851.- 1867., 275 (K4) 318, Državni arhiv u Rijeci
- 07 Ostatinski predmet iz pok. Ambrogia Haračića, Predmet A-184/1916., Kotarski sud Lošinj (PR 14), Državni arhiv u Rijeci
- 08 Naslovnice Haračićevih knjiga, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
- 09 Katastarska karta (Citta Lussin piccolo nel Littore provincia d'Istria Distretto steorale di Lussin piccolo, 1890.), Područni ured za katastar Rijeka, ispostava Mali Lošinj
- 10 Članci iz austrougarskih novina *Österreichischen Badezeitung* da 13.6.1886., *Die Presse* da 28.6.1886., *Die Wienerklinische Wochenschrift* da 20.12. 1888., iz *Österreichischen Nationalbibliothek Wien*
- 11 Universität Wien Archiv (Facultät Philosophische, Nationale, 1877.)
- 12 Lošinjski muzej (zbirka starih razglednica)

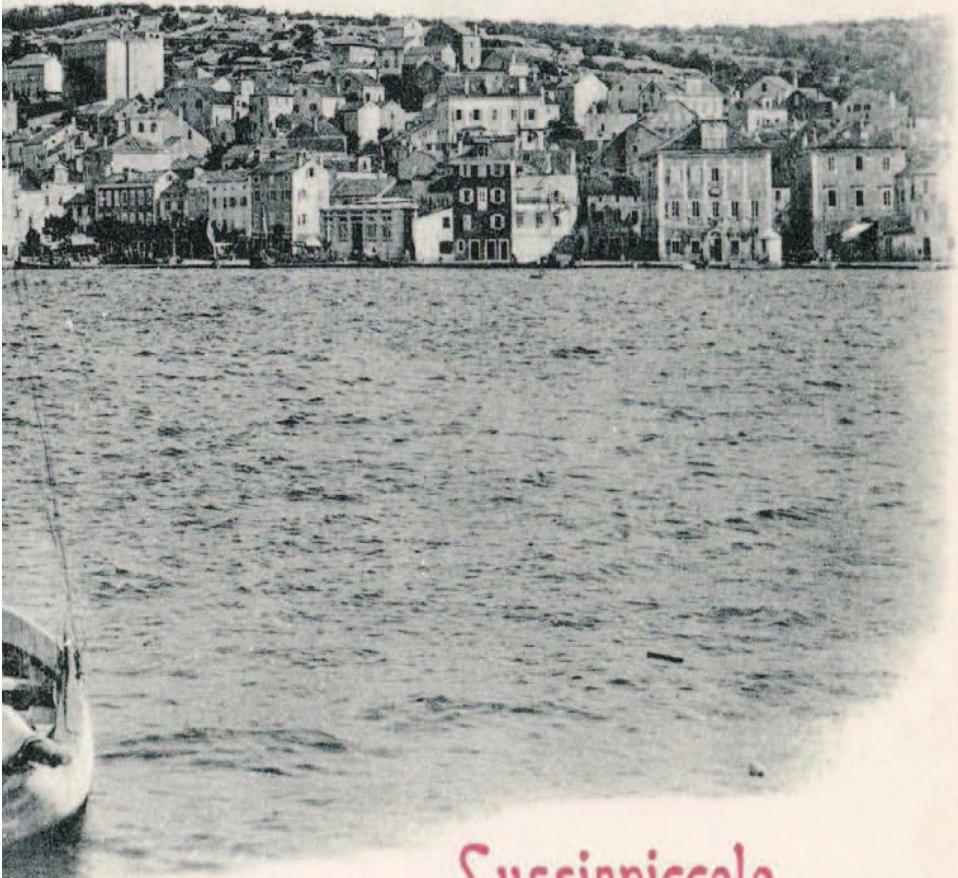
LITERATURA

- 01 Anić, Goldstein, Rječnik stranih riječi, Novi Liber, Zagreb, 2002.
- 02 Božičević, Mato: Ambroz Haračić - najzaslужniji profesor Pomorske škole u Malom Lošinju, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 3, Pomorstvo Lošinja i Cresa, Mali Lošinj, 1980.
- 03 Glogović, Mario: Područje današnje općine Cres-Lošinj u napisima trčanske „Naše Sloge“ u razdoblju 1887. - 1889. (Prilog gradi), Čitaonički pokret u jugoslavenskim zemljama u devetnaestom stoljeću, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 7, Mali Lošinj - Rijeka, 1990.
- 04 Haračić, Ambroz: *L'isola di Lussin, Il suo clima e la sua vegetazione*, Mali Lošinj, 1905.
- 05 Haračić, Ambroz: *Otok Lošinj, njegova klima i vegetacija*, Otočki ljetopis 8, s talijanskog preveo dr. Ivan Kozulić, Mali Lošinj, 1992.
- 06 Hirc, Dragutin: *Na kvarnerskim otocima*, Rijeka, 2003.
- 07 Hreglich-Mercanti, Neera: *Ricordando Lussino I-VI*, Trieste, 1999.
- 08 La storia dell' istruzione Nautica a Lussinpiccolo, Edizione Comunità di Lussinpiccolo, Trieste, 2005.
- 09 Milanović, Božo: *Hrvatski narodni preporod u Istri, knjiga prva (1797-1882)*, Pazin, 1967.
- 10 Milanović, Božo: *Hrvatski narodni preporod u Istri, knjiga druga (1883-1947)*, Pazin, 1973.
- 11 Milanović, Božo: *Istra u dvadesetom stoljeću, knjiga prva*, Pazin, 1992.
- 12 Morović, Tomislav: *Narodni preporod u Istri i akcija za otvaranje Hrvatske pomorske škole u Malom Lošinju 1914.*, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 2, Cres - Lošinj, 1975.
- 13 Obad, Stjepo: *Hrvatski narodni preporod na Cresu i Lošinju i Ambroz Haračić, Zbornik radova o prirodoslovcu Ambrozu Haračiću*, Zagreb, 1981.
- 14 Sokolić, Julijano: *Zavičajni kalendar cresko-lošinskog otočja*, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 15, Katedra Čakavskog sabora Cres-Lošinj, Mali Lošinj, 2008.
- 15 Sokolić, Julijano: *160 godina Brodogradilišta u Malom Lošinju*, Mali Lošinj, 2010.
- 16 Sokolić, Julijano: *Stotinu godina „Hrvatske čitaonice“ u Malom Lošinju*, Čitaonički pokret u jugoslavenskim zemljama u devetnaestom stoljeću, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 7, Mali Lošinj - Rijeka, 1990.
- 17 Stražićić, Nikola: *Prilog poznavanju rodotlovnog stabla lošinjskih Haračića*, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 6., Pomorstvo Cresa i Lošinja 2, Mali Lošinj, 1985.
- 18 Velčić, Franjo: *Djelatnost kulturnih i sličnih društava na Cresu i Lošinju u devetnaestom stoljeću*, Čitaonički pokret u jugoslavenskim zemljama u XIX. stoljeću, Otočki ljetopis Cres-Lošinj 7, Mali Lošinj - Rijeka, 1990.

Stengel & Co., Dresden. 5236

Riva Francesco Ferdinando

Lussinpiccolo

Razglednica Malog Lošinja s kraja 19. stoljeća. Krajnje desno je zgrada Nautice u kojoj je Haračić proveo svoj radni vijek kao profesor i znanstvenik. /Mali Lošinj's postcard from the end of the 19th century. Haračić spent his lifetime as a professor and scientist at the Nautica maritime school (at the far right end of the photograph).

The Diacritical⁰¹ Haračić

INTRODUCTION

During three years of participation in the Young Historians⁰² group, from the existing literature we got to know Ambroz Haračić as a meteorologist, climatologist, geographer, and biologist, whose major achievement is laying the foundation for tourism on our Island. We have noticed that in their articles, reviews, and disputes on Haračić's life and work most authors focus on his scholarly achievements, regularly disregarding the questions of his activity in other areas. These open questions pose a challenge for new research.

As 3rd grade high school students, in our history and Croatian language classes we learn about the Croatian National Revival. Because the school program has its limits, we do not get sufficient information on that time's circumstances in Lošinj. The revival time on the Island started later than elsewhere and lasted from the eighties of the 19th century to the First World War. Haračić was active during this period, so that the logical research procedure tackled the question on his contribution to the Revival. Our investigations in Rijeka State Archives revealed a fact that had not been our primary objective. Namely, in the Parish Register of Mali Lošinj, only Haračić's name is spelled in Croatian alphabet.

We have founded our research method on the analysis of fragmentary literature⁰³, numerous documents found in School Archives, Rijeka

State Archives, the Botanical Institute of the Faculty of Science in Zagreb, and different newspaper articles. The problem of original sources is their regular dispersion in large cities and the non-existence of central archives or a museum on the Island.

We have divided this work in two parts. In the first part we describe general circumstances on the Island of Lošinj, while in the second, through Haračić's life, divided in two periods, we present his work at a certain age. Our guideline is the presence of diacritical marks on his name, as part of national identity, which should help us prove that he played an important role in the Revival of the Island of Lošinj.

GENERAL CIRCUMSTANCES IN MALI LOŠINJ IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY

Since the Vienna Congress, the Island of Lošinj is part of the Austro-Hungarian Monarchy.

In economic, political, and social sense, together with other islands of the Kvarner Bay, during the 19th century Lošinj was oriented towards Trieste and Venice. Due to this dependency, the island was Italianized, which was amply supported by local Italians and their followers. The Croats were illiterate and less educated, while younger people were exposed to Italianizing in primary schools and the Lošinj's Nautica⁰⁴. Because of political separation, an alliance with the rest of Croatia, which had already attained national self-awareness, was not possible.

Croatian inhabitants were mostly rural; they often took loans from local loan-sharks, which resulted in economic and political dependency on the Italians. Pro-Italians occupied administrative and judicial institutions, despite the fact that they were in minority⁰⁵. The position of islanders was worsened by a shipbuilding crisis, the appearance of downy mildew, and the Wine Clause between Austro-Hungary and Italy.

In spite of numerous problems, well educated priests, who showed a high level of national awareness, could influence the situation favourably.

NATIONAL CONFLICTS IN MALI LOŠINJ BY THE END OF THE 19TH CENTURY

The best proof of tense relations between the Italians and the Croats might be the case of young Oktavijan Ostroman, who was on his way home with friends on the 2nd of August 1896. In high spirits, they sang a Croatian song,

Diploma Viteza za zasluge u razvijanju prirodnih znanosti kojom je 1904. godine Franjo Josip I. odlikovao Haračića. / In 1904 Haračić was awarded the knight of Franz Josef I. for his merit in developing natural sciences.

which was overheard by two constables. For them, this was reason enough to apprehend Ostroman. Encouraged by pro-Italians, on the way to prison they beat him up and stabbed him with their sabres. Young Ostroman died of the inflicted wounds. This tragic event was used by pro-Italians to point at Croatian patriots. They wrote: "If the unfortunate young man could talk now, he would point at the crooks like Kozulić, Baričević, Haračić and other."⁰⁶ To make the irony greater, these accusations helped the patriots in enlightening the Croats on the Island and in awakening of national awareness, because it was clear that young Ostroman had died only for publicly showing his Croatian convictions.

Naša Sloga (Our Unity) often published articles about this kind of incidents in Mali Lošinj. In No. 26 from June 30th, 1892, it says that pro-Italians

send the following message to Croats: "If you speak, read or think in Croatian, if you belong to Croatian society or have any relations with a Croat, if you are subscribed to any kind of Croatian periodical or have a Croatian name, sooner or later there is trouble coming your way."⁰⁷ The periodical *Vienac* states that the parish priest has mentioned that during the sermon in Croatian the church was full, while during the Italian service it was empty and that the islanders prayed only in Croatian.⁰⁸

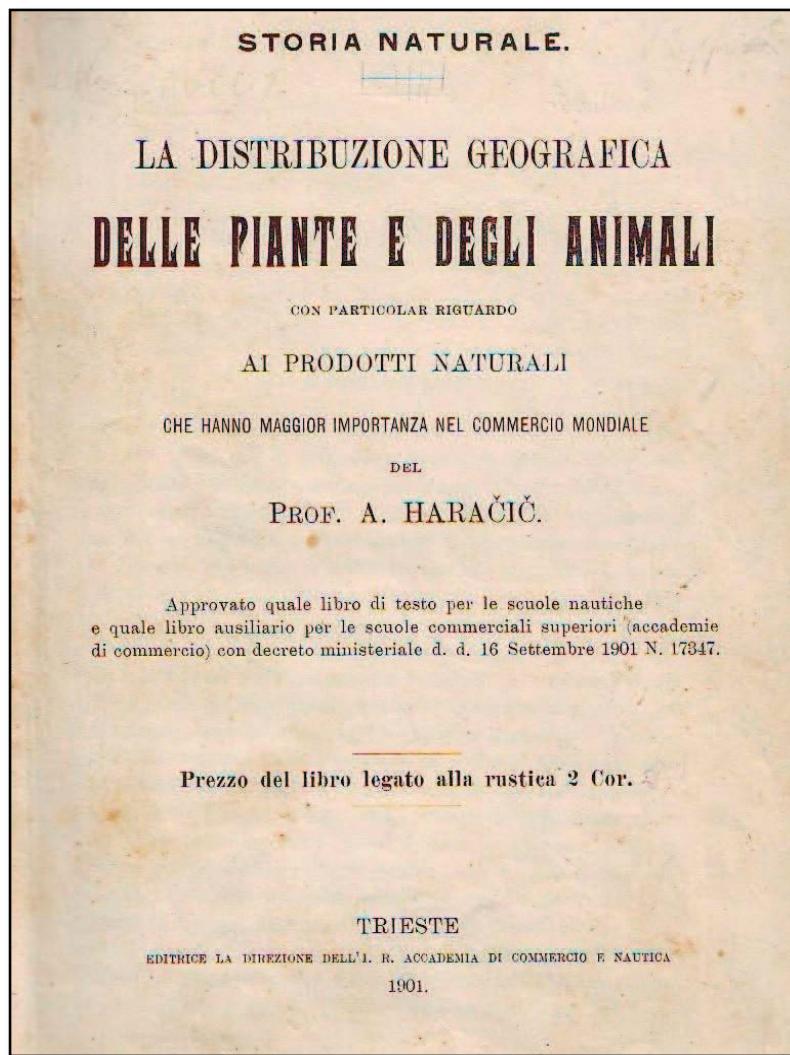
Dragutin Hirc⁰⁹ writes in

Naslovica Haračićeve knjige Geografska podjela bilja i životinja objavljene u Trstu, 1901. godine. / The cover of Haračić's book Geographical distribution of plants and animals, published in Trieste 1901.

his travelogue that in Mali Lošinj Italian, German, and even Hungarian signboards stand out, while on national intolerance he says: "On the library building there was a Croatian sign, now painted over in black by some cursed hand; this hand also broke the glass of the photographer's window and painted the Croatian Choral Association black."¹⁰

THE REVIVAL IN LOŠINJ

In 1877, the society *L'associazione pro Italia irredenta* was founded in Mali Lošinj. It pursued the policy of depriving the islanders of their ethnic identity. In opposition to this society, the Croatian

Reading-club was founded in 1887 and soon also *Zora*, Popular Society for Amusement and Reading, whose activity imbued large social circles with the spirit of revival. Later on, further societies were founded, like the *Posuđilnica*, the Savings and Loan Society, the library, and the music society.

The pivotal personality of the Revival on the Island was Šime Kvirin Kozulić. This maritime law lecturer at Lošinj's Nautica was the founder of the Cyril and Methodius Brotherhood chapter and Commissioner of the Central Croatian Cultural and Publishing Society for the Island of Lošinj. He actively participated in the foundation of the Savings and Loan Society and Croatian schools. Apart from all that, he was politically active as the representative of the Lošinj County in the Istrian Regional Parliament.

This was the time of Ambroz Haračić's activity as well, whose patriotic world view and Revival-related activity we wish to shed light on by this work.

THE MOST DESERVING CITIZEN OF LOŠINJ

Ambroz Haračić was born December 5th, 1855 in Mali Lošinj, where he also died in 1916.

He studied practical philosophy, mathematics, and chemistry in Graz and Vienna. Since 1879 he held a lecturer position in Mali Lošinj's Nautica. There he commenced his scholarly work, studied the climate and systematically explored the vegetation of Lošinj. Many of his books and articles on these topics were published. He founded the meteorological observatory; he has the proclamation of Lošinj

a spa to his credit and he was the initiator of the foundation of the Tourist Board and the afforestation of Lošinj.

He retired in 1912, but he devoted the rest of his life to social and political issues.

THE BIRTH OF AMBROZ HARAČIĆ

The study of the Parish Register for the period 1851 to 1860, with 1962 entries, only Haračić's name bears the diacritical marks č and Č. All other Croatian names are Italianized: Vidulich, Martinolich, Cosulich, Picinich, Nicolich, Lovrich etc.

We can therefore conclude that Haračić's family cherished a deep national awareness, because despite the political circumstances and local habits, they insisted on inscribing their child's family name in Croatian spelling.

HARAČIĆ'S SCHOOLING

In Haračić's childhood, there were no Croatian schools in Mali Lošinj¹¹, so that he frequented the Italian elementary school for four years. Between 1867 and 1875, he continued his schooling at Zadar High School, which was public at that time. Both teachers and students were prevailingly Croatian and thus this institution played a major role in the development of national awareness.¹² We presume that Haračić was influenced by that time's general disposition.

We attempted to conduct in-depth research of this period of Haračić's life, aware of the insight that it determines every man's further development, because basic human values and opinions are adopted and formed at that age. However, we have learned that because

of the Allies' bombing in 1943 and 1944 the High School building was burned down, and with it the school archives.¹³ Because of this, we have to leave the question of Haračić's high school education open and unexplored.

STUDIES IN GRAZ AND VIENNA

Immediately after high school graduation, Haračić enrolled at the Faculty of Philosophy and Social Sciences in Graz, where he commenced his studies.

During our research, the question arose of who and how covered the costs of his studies. The Parish Register says that Haračić's father was a joiner at the shipyard, while his mother's profession is not noted, which indicates that she was probably a housewife, like most women of that time. With father's modest income, another five children had to be raised along with Ambroz. Literature on the 19th century society asserts that the Church often provided scholarships for gifted students. As Haračić was intelligent and gifted above average, it is very likely that he was granted this kind of scholarship.

After finishing the first semester, he enrolled into the second in Vienna, where he studied practical philosophy, mathematics, and chemistry. He was described as a persistent, diligent, and conscientious student, determined to direct all his power and knowledge into scholarly assessment and progress of his native island.¹⁴

HARAČIĆ BECOMES LECTURER

After his studies, he moved to Trieste, where he was appointed lecturer at the local maritime school, but next year he was relocated to Mali Lošinj.

He accepted this gladly. Haračić was forced to accept the fact that the official language at Lošinj's Nautica was Italian, but did not give up writing his last name in Croatian spelling.

At that time, the largest problem in maritime schools was the lack of standard textbooks, so that all lecturers had to write their own. That time's head-master, Eugen Jelčić, signed all of his 96 scholarly papers and textbooks in Italian spelling - Gelcich. Along with him, other lecturers did so as well: Antonio Budinich, Melchiade Budinich, Nicolò Cosulich, and even one of the revival leaders, Šime Kvirin Kozulić, whose textbook on maritime insurance bore the author's name Simone Quirino Cosulich¹⁵. The insight into the archives and the register of our school provided corroborating evidence on this matter.¹⁶

"This persistent approach to the spelling of names had a pronouncedly national character at the time when Croats were supposed to vanish in Istria and on Kvarner islands."¹⁷

SCHOLARLY WORKS

Along with his teaching vocation, Haračić spent a lot of time writing scientific papers. He signed them all in Croatian spelling. He wrote six books and numerous scholarly contributions to Italian and Austrian journals. Understanding love for his home country in the spirit of Romanticism, as a synergy of nature, people, and society, Haračić diligently listed traditional popular names of plants and published them in the Supplement for Popular Botanic Nomenclature in 1894. The name of each plant was listed in Latin, Italian, German,

Naslovnična najpoznatijeg Haračićevog djela Otok Lošinj, njegova klima i vegetacija, objavljenog 1905. godine u Malom Lošinju u prigodi obilježavanja 50-e obljetnice Nautice. / The cover of Haračić's most famous work *The Island of Lošinj, its climate and vegetation*, published in Mali Lošinj 1905 to mark the fiftieth anniversary of Nautica.

Croatian, and the Lošinj dialect. Collecting plants for his herbarium¹⁸, he kept a diary on the locations where they had been found, noting them all in Croatian language. We have to thank him for preserving the domestic names of certain locations (Bobarić, Ćunski, Kovčanja, Kožjak), because the first maps made by Austrians at that time included Italian toponyms.

The crown of Haračić's activities was the work *L'isola di Lussin: Il suo clima e la sua vegetazione*, in which he described 939 plant species. Although it was entirely written in Italian, he often added Croatian names, with a note "in lingua nostrana".

CONTRIBUTIONS TO NEWSPAPERS AND PERIODICALS

In the eighties, initiatives regarding health tourism emerged in Lošinj. Haračić's meteorological data on Lošinj were very helpful in

FLORA LUSSINENSIS.

Allium Ampeloprasum L
var. Lussinense Har

Data 19/7 1910 Località Zagažnjine
Alt. mare 10 m. lungo la sponda
Terreno sabbioso fra i ginepri

leg. Prof. A. Haračić.

the promotion of benefits of Lošinj's climate. Many Austrian tourist guides include the results of his research, and so do numerous medicine journals and other magazines, like *Oesterreichische Badezeitung*, *Wiener klinische Wochenschrift*, *Die Presse* etc.¹⁹ Haračić's articles, which he kept signing in Croatian spelling, were a major contribution to the promotion of Lošinj as a spa.

HONORARY SCROLL FROM FRANCIS JOSEPH I

Haračić's great efforts were recognized by the Austro-Hungarian Emperor Francis Joseph I. He was invested with the order of Knight for the merit in the development of natural sciences. The honorary scroll received by Haračić at the ceremony is today property of our school. The use of Croatian spelling in his name is the proof of his reputation.

HARAČIĆ'S SOCIAL AND POLITICAL ACTIVITY

In the report of the Central Croatian Cultural and Publishing Society from 1898²⁰ Haračić is listed as one of its contributors. Since 1907 he was active as a

Primjer herbarijske etikete za endemsku vrstu luka koju je Haračić nazvao po otoku Lošinju. Uočava se naziv lokaliteta Zagažnjine te Haračićev prezime pisano dijakritičkim znacima. / The example of herbarium label for the endemic onion which Haračić named after island of Lošinj with locality Zagažnjine and his last name in Croatian spelling.

board member of the Cyril and Methodius Brotherhood chapter and was also member of the board of the Croatian Reading-club in Mali Lošinj.

He founded and managed the local Savings and Loan Society, whose aim was to provide economic relief to the workers on the island. He regularly attended patriotic events and donated larger sums for charitable purposes.²¹

After the long-year representative Šime Kvirin Kozulić had died in 1913, the Political Society proposed Haračić, at that time already retired, as a representative in the Istrian Regional Parliament. The Society called for voting on Haračić's election.

As a member of parliament, he supported the needs of common people, workers, sailors, and fishermen. He also warned before the consequences of continuous exile of Croatian islanders. His activity as a representative was of short duration, because the

Parliament was dissolved and soon after that, the First World War broke out.

STRUGGLE FOR A PARALLEL SCHOOL IN LOŠINJ

One of the basic needs of National Revival was the foundation of Croatian schools. After the foundation of the elementary school, the revivalists on the island started the initiative for the foundation of a Maritime School. Haračić informed the Brotherhood of Cyril and Methodius about this intention. Vjekoslav Spinčić, Brotherhood's President, writes to Haračić in a letter from February 19th, 1914 that the Government is responsible for foundation of schools and that the contact person is Counsellor Gelcich, who told him: "...that he is in favour of a Croatian Nautica, but that he is not yet sure if it should be a parallel school in Lošinj or an independent one somewhere else."²² The opinion of Haračić, Spinčić, and other respected citizens was that a parallel Croatian and Italian maritime school should be opened in Lošinj.

Paradoxically, the greatest obstacle to the opening of the school was the former head-master of Nautica, Professor Gelcich. Because he had great influence on the Government, the entire initiative was essentially slowed down. Haračić's vigorous spirit did not rest. He had an alternative, which he put forward to the Brotherhood - establishing of an introductory course. Haračić wrote numerous letters, not only to the Brotherhood, but also to Spinčić and diverse state institutions. In a *Promemoria* written to the Brotherhood he explained the curriculum of the future introductory course in

details; he even calculated how much money the Brotherhood would have to spend for this purpose yearly, which amounted to 9,420 crowns (about 45,000 contemporary euro²³).

Haračić wrote letters to potential teachers from Krk to Split, hoping that after several years of activity the Government might turn the introductory course into a *Parallel School*. The Brotherhood reached the official decision on founding the introductory course for the Maritime School on June 20th, 1914²⁴. Haračić proposed to volunteer as its head-master, which was accepted by the Brotherhood.

However, the beginning of the First World War suddenly interrupted the action of founding the school, leaving the young Lošinj sailors within the Italian educational system for a long time.

THE WILL

Haračić died in his Lošinj home on October 1st, 1916. In his will he expressed the wish that his name on the tombstone be inscribed in Croatian spelling.

In the search for the original tombstone, we learned from the retired undertaker that it was replaced when the Kozulić family provided for a new one in 1976, to mark the sixtieth anniversary of his death²⁵.

All the documents from the inheritance proceedings are kept in Rijeka State Archives; they encompass more than thirty items. The exactness with which Haračić had foreseen all the costs of his funeral and the distribution of his assets is still surprising. His will related to the spelling of his name is respected in those documents as well.²⁶

CONCLUSION

The aim of our research was to confirm the thesis about the importance of Haračić's stressing of Croatian spelling of his name in the period until and after the turn of the 20th century. During the research we were able to gain insight into the Parish Register, school programs, a few hundred herbarium leaves, six books written by Haračić, numerous articles in Austrian journals and magazines, tourist guides, scholarly papers, the honorary scroll from Francis Joseph I, about thirty documents from inheritance proceedings etc. We think that this is proof enough of Haračić's consistency and bravery, i.e. his important revivalist role, because literature often indicates that writing names with diacritical marks had pronouncedly national meaning at that time.

Considering how endangered Croats were, of which *Naša Sloga* gave regular accounts, we wonder how *no trouble came Haračić's way*. This shows that it was by all means possible to be consistent in expressing one's Croatian origins, because with his reputation, persistence, knowledge, but also self-denial, he left an important trace in his community and beyond it.

Apart from showing his ethnic affiliation through the way of writing his name, he was also very active in many revival associations (Central Croatian Cultural and Publishing Society, Cyril and Methodius Brotherhood, Savings and Loan Society, Croatian Reading-club) and politically engaged in the Istrian Regional Parliament. Of importance are also his efforts to establish a *parallel school* in Lošinj. We owe him

the preservation of many Lošinj toponyms and plant names.

Haračić's critical examination of the world in relation to himself and others is the characteristic of every true scientist. Our critical approach to Ambroz Haračić's work has enabled us to view his life as one of difference, thus gaining an objective judgement on the basis of which we can assert that he deserves a position among the leading revivalists and patriots on the Kvarner Islands.

SUMMARY

The population of the Island of Lošinj saw the second half of the 19th century in ***economic, social, and political submission to Italians and pro-Italians***. Such situation caused ***national conflicts***, but also the ***awakening of national awareness***.

Ambroz Haračić, scientist and lecturer, consistently identified himself as part of Croatian people. Unlike his contemporaries, he did so by ***highlighting of his family name***, which is already in the Parish Register inscribed in ***Croatian spelling*** and through his whole life it remained a ***constant of his national identity***. Important is his activity in ***many revivalist associations***, as well as his political engagement in ***Istrian Regional Parliament***.

We owe him the preservation of Lošinj toponyms and plant names. Our opinion is that in the entirety of his work and influence he ***deserves a place among the leading revivalists and patriots on Kvarner Islands***, which was mostly neglected in the existing literature.

N A T I		A n i t a l e s G e n i t o r e s				
		Legitimi	Illegitimi	Nomen, Cognomen et Condicio P A T R I S	Nomen et Cognomen M A T R I S	Nomen
158				Baron - Baytka Lito Haračić	Lorenz Schlesisch Christianlich	Nataša Anton
159	"			Marcus Nicolai	Catharina Catharinius	Saga d' giacinta
160	"			Haračić (Rudiger Haračić) fides ligatus 7.6.1854 eff. 8.12.1856.	Maria Mariesha	Gigli Pe Sora
161	"			Leanne Collechi	Maria Valentich	Venanzia Zanovela
162	"			Franciscus Basmati	François Napoletan	Giuseppe Lattina

NOTES

01 A diacritic is an ancillary glyph added to a letter, Greek diakritikós distinguishing (Wikipedia).

02 The abundance of collected information is the result of team work during six years.

03 The first and only Collected Papers on Haračić were published 30 years ago, after a Symposium on Haračić. Other information was found in fragments of other articles.

04 Nautica is the name of the Maritime School in Mali Lošinj, founded in 1855. The official name of the school was: Imperial Regia Scuola Nautica Lussinpiccolo.

05 According to the census from 1890, published by Haračić in *L'isola di Lussin il suo clima e la sua vegetazione*, in the communities Veli and Mali Lošinj and Osor there were altogether 4,921 Italians and 6,547 Croats.

06 Naša Sloga, No. 33, July 13th, 1896

07 We are aware of the fact that Naša Sloga is not the most impartial source, for its many profounding errors and the contributors' lack of objectivity, even overstatement of being nationally endangered in some cases. Regardless of that, we cannot neglect this historical source for its vast influence on our region.

08 Vienac, No. 21, 1899, p. 333

09 This famous Croatian natural scientist, travel writer, lecture and patriot visited Mali Lošinj in 1904

10 Hirc, Dragutin: On Kvarner Islands, Rijeka, 2003, p. 48

11 The first Croatian school on the Island was founded in 1904, thanks to the efforts of the Cyril and Methodius Brotherhood.

12 The article was published on the homepage www.riva.com on December 20th, 2008 (accessed January 9th, 2011).

13 For this information we have contacted the Lošinj-born Professor Laris Borić from the Zadar Faculty of Philosophy and Social Sciences.

14 Božičević, Mato: Ambroz Haračić - the most deserving lecturer at the Maritime School in Mali Lošinj, Island Chronicles Cres-Lošinj 3, Maritime Affairs of Cres and Lošinj, Mali Lošinj, 1980, p. 68

Haračićovo prezime napisano hrvatskom grafiom u Matičnoj knjizi rimokatolika krštenih 1851.- 1867. / Haračić's surname written in Croatian spelling in the catholic Parish Register for the period 1851 to 1867.

15 The source of names: La storia dell' istruzione Nautica a Lussinpiccolo, pp. 160-168

16 The oldest register in the archives is dated 1911/1912.

17 Božičević, p. 69

18 About 4000 herbarium leaves are stored at the Faculty of Science in Zagreb

19 Dr Peter Schöll from Austria had helped us finding the documents for our essay. He provided us with photocopies of articles from Austrian magazines preserved in the Austrian National Library and the document with Haračić's personal data from the Vienna Faculty of Philosophy archive.

20 At the occasion of 20th anniversary of founding the contemporary Central Croatian Cultural and Publishing Society in Mali Lošinj on December 1st, 2010, through the courtesy of Stjepan Sučić, Vice-chair of the Society, we got a photocopy of the Report

21 Naša Sloga, No.29, May 14th, 1907: Haračić donated 200 crowns for the construction of a Croatian school; Naša Sloga No. 2, January 11th, 1912: "...for the Chapter's social life, the untiring donor, for the 12th time this year already: Knight Ambroz Haračić, 25 crowns..."

22 Morović, Tomislav: National Revival in Istria and the action for the opening of the Croatian Maritime School in Mali Lošinj 1914, Island Chronicles Cres-Lošinj 2, Cres - Lošinj, 1975, p. 297. The author used the correspondence between Haračić and Spinčić from Zagreb State Archives.

23 Calculated on the basis of data available from the Austrian Statistics Institute (www.statistik.at; accessed on January 10th, 2011).

24 Morović, p. 299

25 The photograph of old Haračić's tombstone (before it was replaced with the new one) was provided by Julijano Sokolić.

26 We found only one receipt where Haračić's name is spelled Haracich.

Oglas, pripremljen i id. tiskaju i računaju se na temelju očišćog cimata ili po dogovoru.

Novačno predbrojba, oglase id. sajce se napuštanom ili polaznicom pol. štadionice u Beču za administraciju lista u Puli.

Kod narukve valja točno označiti ime, prezime i najbolje pečtu predbrojnika.

Tko list na vremenu ne primi, može to javi odpravniku u otvorenom pismu, za koji se ne plaća poština, ako se izvata napis "Reklamacija".

Cekovnog računa br. 847.849.

Telefon tiskare br. 38

NAŠA SLOGA

Poučni, gospodarski i politički list.

„Slogom rnatu male stvari, u nestogu sve polvaru“. Naroda poslovica.

Odgovorni urednik i izdavač Jerko J. Mahović.

U nakladi tiskare Laginja i dr. u Poli ulica Giulia 1.

Glavni suradnik prof. M. Mandić a Tito.

Izbornici na kvarnerskim otocima!

Uslijed smrti dugogodišnjeg vašeg zastupnika blage uspomene Šimona Kozulica pozvani ste, da dne 9. veljače 1913. birate zastupnika u sedmi izborni kotar seoskih občina.

U taj izborni kotar spadaju sve porezne občine na kvarnerskim otocima, izuzev porezne občine Krk, Cres, Mati Lošinj, Čunski, Osor, Nerezine i Sv. Jakov, te izuzev takodjer mjesto Veliki Lošinj.

Stanovništvo tog izbornog kotara čvrsto spaja međusobni vez zajedničkih interesa, bilo u narodnom bilo u gospodarskom i prosvjetnom pogledu, — pitanja ta zasijecajuća u djelokrug zemaljskog sabora.

U izbora svog zastupnika povjerit ćeće dakle svoje glasove osobi, kojoj poznaje vaše potrebe u pomenutom smjeru, te koja je sposobna i voljna svom svojom duševnom moći za nj se zauzeti.

Ali svaki izbor je ujedno svečana manifestacija volje naroda. Od davnine amo kvarnerski su otoci bili smatrani kao jedna cjelina, te su kroz vijekove dijelili isti utes.

Novosvorenim zemaljskim izbornim redom odtrgnulo se je od Vašeg izbornog kotara dobar dio seoskog stanovništva lošinjskog otoka i pripojilo se ga življiju na istarskom kopnu, s kojim u narodnom pogledu nema ništa zajedničkog.

Vaš glas imade biti prosvjedom proti takovom neopravdanom razgraničuju Vaše uže domovine, a ujedno potvrdom jedinstva i solidarnosti kvarnerskog otočja.

Imajući na umu te okolnosti, te saslušavši mišnje vaših pravaca na otocima, podpisani vas pozivje, da glasujete za muža bogatog umom i srecem, svestrane načraženog, marnog i radišnog vršitelja preuzetih si dužnosti, požrtvovnog i čvrstog rođoljuba, koji se je izjavio pripravnim preuzeti vaše zastupstvo na temelju programa našeg društva.

Izbornici na kvarnerskim otocima, dne 9. veljače 1913. složite vaše glasove u imenu:

Ambrož Haratić

c. kr. školski savjetnik u miru u Malom Lošinju.

Odbor političkog društva za Hrvate i Slovence u Istri.

Pazin, dne 27. siječnja 1913.

Predsjednik:

Dr. D. Trinajstić.

Tajnik:

Jos. Stihović.

Položaj na Balkanu!

Pula, 20. januara 1913.

novi većinom glasova nakon dulje i zlostole rasprave, da se ima zahtjevu veličanstveni udovoljiti t. j. da se ima odstupiti Bugarskoj Drinopolju i tako izbjegi daljem proljevanju krvi.

Neodređivani prevrat mladoturskih časnika imati će bez dvojke tektih posljedica, jer ne podje li velevlastilima za rukom, da ne prizovu k pameti prvom i takom, pobjedom opojene prevratnike u Sarajevu, tada će novorođeni bukunuti na Balkanu ratna sublja, koja bi mogla začeti potaz i preko Balkana.

Izlazi svakog četvrtka
o podne.

Nedjeljani dopis se ce vratje
ne podpisane se tiskaju, a
nefrankirani ne primaju.

Predplata se postarim stoj
10 K u obče, } naredna
5 K za seljake } ili K 5—, odnosno K 250 na
pol godine.

Izvan carevine više postarina.
Plaća i utužuje se u Puli.

Pojedini broj stoji to h., re-
ostali zo h., koliko u Puli tol
izvaz iste.

Uredništvo i uprava nalazi se
u Tiskari Laginja i dr. Vla-
Giulia br. 1, kamo neka se
naslovjuju sva pismala i predplate.

osog koraku mladoturskih časnika glasile kad je velevlastima imao biti predan od su pre viesti:

Carigrad, dne 24. janara. Tek prije 12 sati sakupiše se svi ministri u visokoj Porti, da se dogovore o sastavu nove. Nigdje nije bilo ništa neobično. Nakon što su vičeli oko dva sata, dodje pred Portu povorka od oko 400 ljudi, pred njima tekli mohila i dve zastave. Njego su ova dva mogli zaustaviti oružni, prudrija jo ista u dvoriste. U istom času dojurji automobil, iz kojeg izdje Enverbeg u Talalibeg, a svjetlina ih odusevju pozdrav. Mnogošto se uspa na stube i poči vikali: „Dolje ministarstvo! Dolje Kiamilpaša! Živio rat!“ Enverbeg u Talalibeg prokrači sebi pot kroz svjetlinu i unidjose u zgradu. Međutim je svjetlina i nadolje vikala. Molnisi su držali duhovne govore, razjasnili pogreske vlade, koja je izduž narod, a zemlja prodala i policijsko mnoštvo na rat. Narod im je uzrati blicnim poklicima: „Živio rat! Dolje Kiamilpaša!“

Enverbeg je smjesta unišao u dvoranu na hevo strani, gdje su vičeli ministri. On je pristupio Kiamilpaši i primorao ga da s njim podje k sultani i da mu predava svoju demisiju. Kiamilpaša i svri ministri — slušajući zaglašenu viku svjetline u dvoristu — potpisali su ostavke.

Nato je Enverbeg pošao k sultani, predao mu ostavke ministara i zatrepo od njega u ime „Unije za jedinstvo i napredak“, da velikim vezrom imenuje njihove zadužnosti prince Said Halimpašu ili Mahomed Šefketpušu. On je ujedno sultunu rekao, da narod pred Portom čeka na odliku. Sultan je natolje vojem tajniku, da pogleda, da li je narod zaista pred zgradom.

Na to je sultan imenovao novo ministarstvo, sa Mahmud Šefketpašom na čelu. Ubojstvo ministra rata Nazimpaše.

Cin provalese članovi mladoturske unije u dvoranu, ministri skočile na noge, međutim prasnu hilac iz revolvera i Nazimpaša se srusi mrtav. Svi su ministri bili duboko potreseni, samo je posve miran ostao star Kiamil-paša i Armenac ministar Noradungian. Iza toga je Enverbeg primorao ministarstvo da odstupi.

Neodređivani prevrat mladoturskih časnika imati će bez dvojke tektih posljedica, jer ne podje li velevlastilima za rukom, da ne prizovu k pameti prvom i takom, pobjedom opojene prevratnike u Sarajevu, tada će novorođeni bukunuti na Balkanu ratna sublja, koja bi mogla začeti potaz i preko Balkana.

Socijalistički sastanci.

Prošle dvije nedjelje imala je socijalno-demokratsku stranku u Istri po razloži mjestih, većinom talijanskih, sastanci. Tu se je korilo vladu i zemaljski odbor i obje saboriske stranke, zato se ne naziva istarski pokrajinski sabor, korilo se je slabo gospodarenje sa pokrajinskim novcem i zahtijevalo, da se izborni red za pokrajinski sabor promjeni tako, da izborni pravo bude obće, jednako, izravno i tajno, bez obzira na to, plaća li tko izravnoga direktnog poreza ili ne plaća.

Novinarska nam je dužnost obavzeti se na taj najnoviji pokret socijalno-demokratske stranke u Istri i redi svoju.